

Valtiovarainministeriön ehdotus valtiontalouden kehyspäätökseksi vuosille 2024—2027

5. Valtiontalous

Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi huhtikuun loppuun mennessä. Suunnitelma sisältää valtiontaloutta koskevan osan, valtiontalouden kehyspäätöksen. Julkisen talouden suunnitelman tulee perustua valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan makrotalouden ja julkisen talouden ennusteeseen.

Valtiovarainministeriö julkaisee ohessa 13.2.2023 valmistelutilanteen mukaisen, valtiovarainministeriön sisäiseen käsittelyyn perustuvan ehdotusluonnoksen julkisen talouden suunnitelmaan sisältyväksi valtiontalouden kehyspäätökseksi vuosille 2024—2027. Luonnoksessa ei ole voitu ottaa huomioon maaliskuussa 2023 julkaistavaa valtiovarainministeriön talousennustetta, johon lopullinen julkisen talouden suunnitelma ja valtiontalouden kehyspäätös tulevat perustumaan.

5.1. Valtiontalouden kehysääntö

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaalisena vaalikauden kokonaiskehukseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Kehyspäätös vuosille 2024—2027 ei sisällä ns. vaalikauden kehystasoa. Vaalikauden kehystason sekä seuraavalla vaalikaudella noudatettavan kehysääntönsä vuosille 2024—2027 päättää huhtikuun 2023 eduskuntavaalien jälkeen nimitettävä hallitus. Tässä valtiontalouden kehyspäätösluonnoksessa tarkastellaan siten vain yleisemmin budjettitalouden menojen kehitystä.

Valtiovarainministeriön ehdotuksen kokonaisuudessa on varauduttu T&K-rahoituslain mukaiseen lisärahoitukseen sekä hyvinvointialueiden rahoituksen kustannuspaineeseen, kuten kuntien vuoden 2022 toteutumatiotojen pohjalta tehtäviin korjauksiin, niin sanotuin kehysvarauksin. Kehysvaraukset on tarkoitettu käytettäväksi vain kyseisiin menoihin.

Kuluneella vaalikaudella on ollut käytössä keuhällä 2022 päätetty turvallisuuspoliittinen poikkeuslauseke. Poikkeuslauseke on vuosina 2022 ja 2023 otettu huomioon kehystason rakennekorjauksena, eli vaalikauden kehystä on nostettu menoja vastaavasti, jolloin ao. menot ovat tulleet katetuiksi kehyksen ulkopuolisina menoina. Turvallisuuspoliittisen poikkeuslausekkeen piiriin kuuluvia menoja ulottuu myös kehyskaudelle 2024—2027, ja ne on huomioitu osana kuluneen vaalikauden kehysääntönsä mukaisesti laadittuja kehysmenoja.

5.2. Budjettitalouden menokehitys ja määrärahakehitys

Budjettitalouden menojen kehitys 2024—2027

Vuonna 2024 budjettitalouden menojen arvioidaan olevan 86,7 mrd. euroa, mikä on 3,3 mrd. euroa enemmän kuin mitä vuodelle 2023 on budjetoitu (ml. ensimmäinen lisätalousarvioesitys). Määrärahatason kasvua vuoteen 2023 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä mm. vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,6 mrd. euroa) sekä muutokset hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa. Hyvinvointialueille kohdennetaan vuodelle 2024 rahoitusta

1,8 mrd. euroa enemmän kuin mitä on budjetoitu (ml. ensimmäinen lisätalousarvioesitys) vuodelle 2023, minkä lisäksi tehdään lakisääteinen indeksitarkistus. Hyvinvointialueille maksettiin vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa jo joulukuussa 2022, mikä pienentää vuoden 2023 vertailulukua. Toisaalta vuoden 2023 rahoitus sisältää 350 milj. euroa kertaluonteista rahoitusta. Vuosien 2024—2027 budjettitalouden määrärahasoaa nostavat myös kehyskaudelle tehdyt luvussa 5.1 todetut kehysvaraukset.

Budjettitalouden menojen arvioidaan olevan kehyskaudella keskimäärin 86,8 mrd. euroa vuoden 2024 hintatasossa. Vuonna 2027 budjetin menojen arvioidaan olevan 87,3 mrd. euroa (vuoden 2024 hintatasossa).

Verrattuna keväällä 2022 laadittuun kehyspäätökseen vuosien 2024—2026 menot kasvavat keskimäärin 6,6 mrd. eurolla per vuosi. Menojen kasvua selittävät mm. useat indeksitarkistuksiin liittyvät tekijät (2,5 mrd. euroa), arvioitu korkomenojen kasvu (keskimäärin 2,1 mrd. euroa) sekä menotasossa huomioitu varautuminen erityisesti hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmästä aiheutuviin vuosittaisiin tarkistuksiin.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Osa budjettitalouden menoista on ns. kehyksen ulkopuolisia. Kuluneella vaalikaudella käytössä olleen kehysäännön mukaan kehyksen ulkopuolelle on luokiteltu mm. suhdanneluonteiset menot, valtionvelan korkomenot ja menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Kuluneen vaalikauden kehysäännöllä luokiteltuna kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan 13,1 mrd. euroa v. 2024, mikä on vajaat 0,1 mrd. euroa vähemmän kuin mitä vuodelle 2023 on budjetoitu (ml. ensimmäinen lisätalousarvioesitys).

Kehyskauden alkupuolella kehyksen ulkopuolisten menojen kokonaistaso pysyy tasaisena, noin 13 mrd. eurossa. Kehyskauden lopulla menojen arvioidaan olevan 13,4 mrd. euroa. Valtionvelan korkomenojen arvioidaan kasvavan vajaalla 1 mrd. eurolla vuodesta 2024 vuoteen 2027. EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot sen sijaan alenevat 0,4 mrd. euroa vuodesta 2024 vuoteen 2027.

Kehyksen ulkopuoliset menot, mrd. euroa vuoden 2024 hinta- ja kustannustasossa (v. 2023 käyvin hinnoin)

	2023 (TA+LTA E)	2024	2025	2026	2027
Suhdanneluonteiset menot	4,9	4,7	4,7	4,6	4,7
Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3
Korkomenot	2,6	3,0	3,2	3,6	4,0
Finanssisijoitukset	0,5	0,3	0,3	1,3	0,3
Tekniset läpivirtaukset	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Arvonlisäveromäärärahat	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,6	0,4	0,2	0,1	0,0
Yhteensä	13,2	13,1	13,1	13,0	13,4

Hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakenteelliset tarkistukset

Hinta- ja kustannustasotarkistukset nostavat vuosien 2024—2027 kehykseen kuuluvien menojen kokonaistasoa n. 1,6 mrd. eurolla verrattuna kevään 2022 kehyspäätökseen, kun huomioidaan vuoden

2024 hinta- ja kustannustasoon siirtymisen vaikutus. Menotasossa on huomioitu myös vuoden 2023 hinta- ja kustannustasoon siirtymisen vaikutuksen tarkentuminen kevään 2022 kehyspäätökseen verrattuna, sekä vuoden 2021 lopulliset ammattikorkeakoulu- ja yliopistoindeksit. Nämä nostavat menotaso n. 0,9 mrd. euroa verrattuna edelliseen kehyspäätökseen.

Vuoden 2024 hinta- ja kustannustasotarkistuksessa on huomioitu vain lakisääteiset ja sopimusperusteiset hintakorjaukset. Kehystasoon tehtävät hinta- ja kustannustasokorjaukset tarkentuvat uusien ennusteiden myötä lopulliseen, maaliskuussa julkaistavaan julkisen talouden suunnitelmaan. Tämän jälkeen ne tarkentuvat vielä eduskuntavaalien jälkeen tehtävän uuden julkisen talouden suunnitelman ja vuoden 2024 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Kehykseen ei tehdä rakenteellisia korjauksia (esim. ajoitusmuutoksia ja läpivirtauseriä), sillä kaudelle 2024—2027 ei ole tällä hetkellä olemassa vaalikauden kehystä. Myöskään ns. jakamatonta varausta tai lisätalousvarausta ei ole määriteltä kehyskaudelle. Niistä päättää kevään 2023 eduskuntavaalien jälkeen valittava seuraava hallitus.

Taulukko 6. Valtiontalouden kehykset hallinnonaloittain sekä arvio kehyksen ulkopuolisista menoista vuosina 2024—2027, milj. euroa vuoden 2024 hinta- ja kustannustasossa

	2024	2025	2026	2027
23. Valtioneuvoston kanslia	214	208	208	208
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	25	25	25	25
Yhteensä	239	233	232	232
24. Ulkoministeriö	1 209	1 224	1 262	1 305
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	154	154	154	154
Yhteensä	1 363	1 378	1 416	1 459
25. Oikeusministeriö	1 080	1 043	1 039	1 053
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	52	52	52	52
Yhteensä	1 132	1 094	1 090	1 106
26. Sisäministeriö	1 877	1 737	1 557	1 559
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	325	221	189	243
Yhteensä	2 202	1 957	1 747	1 802
27. Puolustusministeriö	5 056	5 150	4 734	4 742
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	928	973	894	886
Yhteensä	5 983	6 124	5 628	5 628
28. Valtiovarainministeriö	37 595	38 557	39 605	40 173
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	802	852	887	936
Yhteensä	38 397	39 409	40 493	41 109
29. Opetus- ja kulttuuriministeriö	7 648	7 616	7 644	7 586
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	70	53	42	34
Yhteensä	7 718	7 669	7 686	7 620
30. Maa- ja metsätalousministeriö	1 691	1 688	1 661	1 697
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	951	950	931	960
Yhteensä	2 642	2 638	2 592	2 657
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	2 319	2 300	2 301	2 329
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	1 045	1 058	1 057	1 028
Yhteensä	3 364	3 358	3 358	3 357
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	3 358	2 754	2 424	1 829
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	974	750	526	465
Yhteensä	4 331	3 504	2 950	2 294
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	11 250	11 266	11 315	11 404
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	4 733	4 269	4 184	4 221
Yhteensä	15 983	15 535	15 499	15 625

	2024	2025	2026	2027
35. Ympäristöministeriö	213	221	233	230
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	12	12	12	12
Yhteensä	225	234	246	242
36. Valtionvelan korot	-	-	-	-
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	2 979	3 245	3 561	3 970
Yhteensä	2 979	3 245	3 561	3 970
Hallinnonalojen kehykset yhteensä¹	73 680	73 933	74 132	74 260
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista yhteensä	13 063	12 628	12 524	12 997
Pääloukat yhteensä	86 743	86 561	86 656	87 256
Vaalikauden kehys	-	-	-	-
— Hallinnonalojen kehykset yhteensä ¹	73 680	73 933	74 132	74 260
— Lisätalousarviovaraus	-	-	-	-
— Jakamaton varaus	-	-	-	-

¹⁾ Pääloukat 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

5.3. Budjettitalouden linjaukset 2024—2027

Tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus

Laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Sen mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtiovarainministeriön uusimman talousennusteen mukaan tämä tarkoittaisi, että valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus tulisi olla noin 4,3 mrd. euroa v. 2030. Tämä tarkoittaisi n. 1,9 mrd. euron lisäystä vuoden 2023 talousarvion mukaiseen T&K-rahoituksen kokonaismäärään. Valtion talousarviossa T&K-rahoitusta tulisi siten korottaa vuosittain n. 280 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Lain mukainen T&K-rahoituksen korotus vuosille 2024—2027 päivitetään syksyllä 2023 vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä uusimman talousennusteen mukaiseksi.

Vuoden 2023 talousarviossa valtion T&K-rahoituksen määräksi on arvioitu 2,4 mrd. euroa. Eri hallinnonaloille aikaisemmissa päätöksissä kohdennetun T&K-rahoituksen kokonaismääräksi arvioidaan v. 2024 2,3 mrd. euroa, v. 2025 2,4 mrd. euroa, v. 2026 2,4 mrd. euroa ja v. 2027 2,4 mrd. euroa. Rahoituksesta kohdentuu kehysvuosina n. 60—62 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja n. 27—28 prosenttia työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle.

Valtion T&K-rahoituksen tulee T&K-rahoituslain ja uusimman talousennusteen mukaan olla vuoden 2024 talousarviossa 2,6 mrd. euroa (+0,3 mrd. euroa), v. 2025 2,9 mrd. euroa (+0,5 mrd. euroa), v. 2026 3,2 mrd. euroa (+0,8 mrd. euroa) ja v. 2027 3,5 mrd. euroa (+1,0 mrd. euroa).

Rahoituslain mukainen T&K-rahoituksen taso kehysvuosina (* alustavia arvioita)

	2023 (TA 2023 arvio)	2024*	2025*	2026*	2027*
mrd. euroa	2,38	2,65	2,93	3,21	3,48
muutos ed. vuoteen (mrd. euroa)		0,28	0,28	0,28	0,28

Rahoituslain mukaista lisäystä ei kohdenneta hallinnonaloittain tai momenteittain tässä julkisen talouden suunnitelmassa, mutta lisärahoitukseen varaudutaan kehysvarauksella, joka on suuruudeltaan 150 milj. euroa v. 2024, 300 milj. euroa v. 2025, 500 milj. euroa v. 2026 ja 700 milj. euroa v. 2027. Kehysvaraus on pienempi kuin rahoituslain mukaan vaadittava T&K-rahoituksen lisäys, koska lisäys kattaa käytettävissä olevan T&K-rahoituksen (valtuudet ja määrärahat), kun taas varauksessa on huomioitu vain kunkin vuoden määrärahatarpeet, jotka realisoituvat viiveellä valtuuksien osalta. T&K-rahoituksen kohdentamisesta tullaan linjaamaan myöhemmin tulevien talousarvioiden ja julkisen talouden suunnitelmien yhteydessä, jolloin tarkistetaan myös toimista aiheutuvat vaikutukset valtuuksiin ja määrärahoihin.

Lisäksi verotuloarvioissa on huomioitu tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys.

Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvät määräraha-vaikutukset

Suomi on hakenut Pohjois-Atlantin liiton (Naton) jäsenyyttä ja Suomesta on tullut Naton tarkkailijajäsen. Vaikka jäsenyyden ratifiointiprosessin aikatauluun liittyy epävarmuutta, on oletuksena Nato-jäsenyyden toteutuminen. Kehyspäätöksessä on otettu huomioon eri hallinnonaloilla tiedossa olevia välttämättömiä resurssitarpeita, joita ei voida kattaa olemassa olevilla määrärahoilla. Jäsenyydestä aiheutuu menoja liittyen mm. Naton sotilas- ja siviilibudjetin jäsenmaksuihin, henkilöstön sijoittamisesta Naton komentorakenteisiin, johtamisjärjestelmien kehittämiseen ja käyttöönnottoon sekä lisätehtäviin kansallisesti.

Kustannukset täsmentyvät valmistelun edetessä ja niiden kattamisessa on tarpeen jatkossa kiinnittää erityistä huomiota siihen, missä määrin niihin voidaan vastata olemassa olevia määrärahoja uudelleenkohdentamalla.

Jäsenyyteen liittyvät resurssilisäykset kohdistuvat UM:n, PLM:n, SM:n, LVM:n, VNK:n ja VM:n hallinnonaloille. Kehyskaudella Nato-sidonnaiset menolisäykset ovat 50—65 milj. euroa vuosittain.

Rahapelitoiminnan tuotot

Rahapelituotolla rahoitettujen toimintojen taloudellinen ja määrärahatasoon liittyvä riippuvuus Veikkaus Oy:n tuotosta lakkaa vuoden 2024 alusta lukien arpajaislain (1047/2001) muutoksen tullessa voimaan. Veikkaus Oy:n tuotolla aikaisemmin rahoitetuille toiminnoille on linjattu parlamentaarisessa yhteistyössä uusi rahoitusmalli, jossa toimintoja rahoitetaan jatkossa menokehyksen sisältä yleiskatteellisista budjettivaroista.

Vuodelle 2024 kohdennettava avustustoiminnan kokonaisrahoitustaso OKM:n, MMM:n ja STM:n hallinnonaloilla on 990 milj. euroa ja se perustuu vuosien 2013—2022 valtionavustusrahoituksen kymmenen vuoden reaaliseen keskiarvoon, johon on lisätty veteraaneille v. 2022 kohdennettu rahoitus. Vuosina 2025—2027 kokonaisrahoitustason määrittelyssä on huomioitu vuosittainen veteraanien rahoituksen alentuminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla määrärahataso sisältää lisäksi v. 2024—2026 Raha-automatyyhdistykseltä siirtyneiden, ns. jakamattomien voittovarojen purkua.

TE-palvelu-uudistus

Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirretään 1.1.2025 alkaen työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu muodostaa kunnille uuden valtionosuustehtävän, johon kunnille osoitetaan täysimääräinen rahoitus. Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta siirretään rahoitusta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2025 lähtien yhteensä n. 499 milj. euroa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta siirretään kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen

yhteensä n. 439 milj. euroa, josta n. 272 milj. euroa on kompensatiota siitä, että kuntien rahoitusvastuuta työttömyysturvasta lisätään. TE-palvelu-uudistuksen muutoskustannuksiin osoitetaan lisäystä n. 14 milj. euroa v. 2024 ja jatkovuosina n. 2,5 milj. euroa.

5.3.1. Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslian pääluokan määrärahojen taso on kehyskaudella keskimäärin 234 milj. euroa vuodessa. Valtioneuvoston kanslian toimintamenojen määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin 145 milj. euroa vuodessa.

Valtioneuvoston toimitilasuunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimitilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa v. 2023—2028, mikä on merkittävä valtioneuvoston yhtenäisyyttä tukeva uudistus. Vuokramenojen kasvu realisoituu myöhemmin rakennushankkeen valmistuessa. Vuosina 2024—2027 valtioneuvoston toimitilojen uudistamisesta aiheutuu välttämättömiä suunnittelu-, muutto- ja kalustekustannuksia. Nämä painottuvat rakennushankkeen loppupuolelle.

Valtioneuvoston kanslialle kohdennetaan rahoitusta mm. ICT-investointi- ja kustannustason tarkistamiseen, kyberturvatilanteen muuttumiseen varautumiseen ja Nato-jäsenyyden kustannusvaikutuksiin.

Ulkoministeriön hallinnonala

Ulkoministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella vuosittain 1,4—1,5 mrd. euron tasolla. Kehyskauden lopussa pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 18 %, kriisinhallinnan 5 %, kehitysyhteistyön 68 % ja muiden menojen 8 %.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta.

Ulkoministeriön toimintamenoihin osoitetaan 252—247 milj. euroa vuosittain. Määrärahoissa on otettu huomioon inflaation vaikutus edustustoverkon kustannuksiin sekä osoitettu edelliseen kehyspäätökseen nähden 2,3—2,1 milj. euron vuosittainen lisäresurssointi ulkoasiainhallintoon Suomen Nato-jäsenyyden johdosta.

Suomi toimii Itämeren maiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana v. 2023—2024, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajana v. 2025 ja Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) puheenjohtajana v. 2026. Lisäksi Suomi toimii Yhdistyneitten kansakuntien (YK) ihmisoikeusneuvostossa v. 2022—2024 ja on ehdolla turvallisuusneuvostoon kaudelle 2029—2030. Etyj-puheenjohtajuuskauden menojen kattamiseen on varattu yhteensä 18,9 milj. euroa v. 2024—2026.

Kriisinhallinnan määrärahoissa on otettu huomioon ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2020), siviilikriisinhallintastrategia (2014) ja rauhanvälityksen toimenpideohjelma (2011). Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahat ovat ulkoministeriön pääluokassa kehyskaudella 53 milj. euroa vuodessa. Määrärahoissa on otettu huomioon ne operaatiot, joihin Suomi on osallistumassa. Siviilikriisinhallinnan määrärahat ovat kehyskaudella n. 19 milj. euroa vuodessa, mikä mahdollistaa n. 150 asiantuntijan tason. Rauhanvälitykseen osoitetaan yhteensä 3,9 milj. euroa, mistä 2,1 milj. euroa on siirtoa varsinaisen kehitysyhteistyön momentilta.

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön osoitetaan 3,0 milj. euroa vuosittain v. 2024—2027. Alueellisella yhteistyöllä edistetään Suomen ja lähialueiden turvallisuutta ja hyvinvointia, ympäristön tilaa, ilmastolle haitallisten päästöjen vähentämistä, ihmisten terveyttä ja taloudellisia toimintamahdollisuuksia.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Kehitysyhteistyön pidemmän aikavälin tavoitteena on nostaa kehitysrahoitus YK:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin suhteessa bruttokansantuloon. Kehyskaudella kehitysyhteistyömäärärahat ovat 0,40 % suhteessa bruttokansantuloon vuosittain, mikä on otettu myös vuoden 2027 tasoksi. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat nousevat n. 0,8 mrd. euroon v. 2027.

Oikeusministeriön hallinnonala

Oikeusministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella n. 1,1 mrd. euroa vuosittain, josta vaalimenot ovat n. 4—48 milj. euroa riippuen eri vuosina järjestettävistä vaaleista. Määrärahatasossa on otettu huomioon kuluneen vaalikauden määrärahalisäykset oikeudenhoidon lisääntyneisiin tehtäviin sekä osittaiset tasokorotukset kasvaneisiin toimitilavuokriin ja ICT-menoihin. Pääluokan määrärahataso muodostuu enimmiltä osin oikeudenhoidon toimintamenoista (kehyskaudella keskimäärin 79 %). Oikeusministeriön pääluokan kehyskauden määrärahoista tuomioistuimien ja oikeusavun osuus on 44 %, rangaistusten täytäntöönpanon 24 %, ministeriön ja hallinnon 15 %, maksuhäiriöiden, ulosoton ja konkurssivalvonnan 9 %, syyttäjien 5 % ja vaalimenojen 2 %.

Visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Erityistä huomiota kiinnitetään henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn kohdennetaan oikeusministeriön hallinnonalalle vuodesta 2024 lukien n. 2,3 milj. euron lisäys. Lisäyksestä tuomioistuinten osuus on n. 1,3 milj. euroa ja Syyttäjälaitoksen n. 1,0 milj. euroa.

Tupakoinnin kieltämiseksi suljettujen vankiloiden sisätiloissa kohdennetaan Rikosseuraamuslaitokselle n. 2,7 milj. euron lisäys.

Oikeusministeriön hallinnonalalle osoitetaan kehyskaudelle määrärahat Porin, Vantaan ja Jyväskylän oikeustalohankkeisiin vuodesta 2025 lukien. Uusien tilaratkaisujen pysyvä määräraha vaikutus vuodesta 2027 lukien on n. 3,2 milj. euroa.

Lähestymiskieltoa koskevalla lainsäädännön uudistuksella turvataan paremmin uhrin oikeudet. Lähestymiskieltohakemusten, tuomioistuinten määräämien lähetyskieltojen ja lähestymiskiellon rikkomista koskevien rikosasioiden määrä kasvaa uudistuksen myötä. Lähestymiskiellon tehostamiseksi kohdennetaan oikeusministeriön hallinnonalalle vuodesta 2024 lukien n. 1,5 milj. euron lisäys.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Rangaistusten tuloksellisen ja turvallisen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on riittävä määrä koulutettua ja osaavaa henkilöstöä. Rikosseuraamuslaitokselle kohdennetaan n. 1,0 milj. euron lisäys rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen opiskelijamäärien nostamiseen.

Sisäministeriön hallinnonala

Sisäministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa n. 2,2 mrd. euroa, josta se alenee asteittain 1,8 mrd. euroon v. 2027. Kehyskauden alussa määrärahatasossa on nähtävissä Rajavartiolaitoksen suuret hankkeet (itärajan este, ulkovartiolaivat) sekä varautuminen Ukrainasta saapuvien vastaanottomeneihin. Kehyskauden lopussa pääluokan määrärahoista 15 % kohdistuu hallintoon, 53 % poliisitoimeen, 18 % Rajavartiolaitoksen toimintaan, 5 % pelastustoimeen ja hätäkeskustoimintaan sekä 9 % maahanmuuton menoihin.

Sisäministeriön hallinnonalan kehystä on korotettu hallinnonalan useiden virastojen välttämättömien määrärahatarpeiden vuoksi. Määrärahakorotusten tarvetta on aiheutunut hallinnonalan pitkään jatkuneesta rahoitusvajeesta toiminnan nykyisen tason turvaamisessa, saatujen määrärahalisäysten kertaluonteisuudesta, merkittävistä ja välttämättömistä investointi- ja kehittämistarpeista, toimitilojen suuresta korjausvelasta sekä uusista lakisääteisistä velvoitteista ja niiden pysyväluonteisista taloudellisista vaikutuksista.

Poliisin osalta jatketaan toimia kustannusnousun hillitsemiseksi ja talouden vakauttamiseksi. Poliisitoiminnassa on kuitenkin pyritty huomioimaan toiminnan edellyttämä välttämätön määrärahataso tarvittavan suorituskyvyn ja palvelutason turvaamiseksi.

Suojelupoliisin tietojärjestelmien ylläpitoon liittyvä rahoitus turvataan ja uuden toimitilahankkeen suunnittelua ja valmistelua jatketaan ja hanke saatetaan loppuun.

Kehyskaudella jatketaan pääministeri Marinin hallituksen päätösten mukaisesti Rajavartiolaitoksen kahden uuden ulkovartiolaivan hankintaa sekä itärajan esteen rakentamista. Myös näistä aiheutuvat ylläpitokustannukset on otettu huomioon. Rajavartiolaitoksen toiminnan taso ja suorituskyky mitoitetaan toimintaympäristön kehityksen mukaisesti. Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon kasvun mukaisesti lisätään rajavartijamäärää. Itärajan esteen rakentamiseen osoitetaan vuosille 2024 ja 2025 yhteensä 233 milj. euroa. Näiden lisäysten myötä esteen rahoitusmitoitus on yhteensä 378 milj. euroa, kun huomioidaan jo aiemmin rakentamiseen myönnetty määrärahat.

Hätäkeskuslaitoksen toiminta turvataan kehyskaudella ja hätäkeskuspäivystäjien määrä pidetään riittävällä tasolla. Pelastusopiston koulutukseen määräaikaaisesti myönnettyä rahoitusta jatketaan.

Maahanmuuttovirastossa jatketaan automatisaation hyödyntämistä lupien käsittelyssä. Maahanmuuttoviraston resursoinnissa on huomioitu Venäjän hyökkäyssodasta aiheutunut lisätyö tilapäistä suojelua tarvitsevien henkilöiden hakemuskäsittelyssä.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Poliisin toimintamenojen määrärahatasoa korotetaan siten, että toiminnan tason säilyminen kehyskaudella on mahdollista ja että säädosmuutosten mukaiset resurssilisäykset on huomioitu. Poliisin ICT-menoihin, säädosmuutosten mukaisiin uusiin tehtäviin ja toiminnan tason turvaamiseen osoitetaan pysyvää lisärahoitusta. Näiden lisäysten myötä poliisin toimintamenojen määrärahataso asettuu kehyskauden lopulla n. 885 milj. euroon.

Puolustusministeriön hallinnonala

Puolustusministeriön hallinnonalan määrärahataso on 6,0 mrd. euroa v. 2024 ja se laskee n. 355 milj. eurolla 5,6 mrd. euroon v. 2027. Muutos aiheutuu pääosin F-35A-hävittäjäjärjestelmän rahoituksen ja puolustusmateriaalihankintojen vuosittaisista tasovaihteluista.

Turvallisuusympäristön muutoksen mukainen määrärahojen tasokorotus sisältyy Puolustusvoimien toimintamenojen ja puolustusmateriaalihankintojen mitoitukseen. Kehysmenojen piiriin kuuluvat määrärahat sisältävät kehyskaudella hävittäjähankkeen rahoitusta yhteensä 5,8 mrd. euroa ja Laivue 2020 -hankkeen rahoitusta yhteensä 464 milj. euroa. Kehyskaudella meri- ja ilmapuolustuksen pääjärjestelmien hankkeet ovat molemmat toimeenpanovaiheessa ja niillä korvataan Merivoimien vanheneva taistelualuskalusto ja Ilmavoimien Hornet-hävittäjäkaluston suorituskyky. Kehyskauden aikana puolustusministeriön hallinnonalan menoista kohdennetaan vuosittain keskimäärin yli 43 % puolustusmateriaalin ja F-35A-hävittäjäjärjestelmän hankintaan.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen taso säilyy nykyisellään kustannustasotarkistuksella korjattuna n. 65 milj. eurossa. Käynnissä olevat operaatiot jatkuvat Afganistania lukuun ottamatta osallistumisvahvuuden ollessa vähän yli 400 henkeä. Suurimmat operaatiot ovat Libanon, Irak ja Kosovo.

Puolustusvoimien toimintamenojen (pl. henkilöstömenot), puolustusmateriaalihankintojen ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen määrärahoihin (pl. henkilöstömenot) tehdään vuosittain vakiintuneen käytännön mukaiset kustannustasotarkistukset sekä hävittäjähankintaan sopimuksen mukaiset indeksikorjaukset ja ostovoimatarkistukset sen vuosittain sitomatta olevaan tilausvaltuuden osaan sekä muuhun käytettävissä olevaan monitoimihävittäjähankinnan siirtomäärärahaan.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Suomi on hakenut turvallisuutensa vahvistamiseksi Pohjois-Atlantin liiton jäsenyyttä ja Suomesta on tullut Naton tarkkailijajäsen. Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta on aloitettu ja toimeenpano jatkuu asteittain jäsenyyden astuttua voimaan. Jäsenyyden kustannuksia on otettu huomioon liittyen mm. Suomen osuuteen Naton sotilasbudjetista (16,6 milj. euroa), osallistumisesta Naton turvallisuusinvestointiohjelmaan (2,4 milj. euroa) sekä Naton DIANA-aloitteeseen (0,5 milj. euroa). Lisäksi jäsenyyden edellyttämä johtamisjärjestelmien kehittäminen ja hallinnonalan henkilöstötarpeisiin kohdennettavat lisäpanostukset kasvattavat kehyskauden lopulla menoja yhteensä 42 milj. euroa.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Valtiovarainministeriön pääluokan vuotuinen määrärahataso kasvaa kehyskauden aikana 38,4 mrd. eurosta 41,1 mrd. euroon.

Verohallinnon toimintamenot ovat vuosittain 402—403 milj. euroa. Positiivisen luottotietorekisterin toteutukseen ja kansallisen tulorekisterin toimintaan osoitetaan 154 milj. euroa vuosina 2024—2027.

Tullin toimintamenoihin osoitetaan vuosittain 193—179 milj. euroa. Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen on tarkoitus valmistua kehyskaudella ja investointirahoituksen poistuminen pienentää toimintamenoja kehyskauden lopussa.

Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuuden tasosta linjataan talousarvioesitysten valmistelun yhteydessä.

Eläkkeiden ja vahingonkorvausten määrärahataso valtiovarainministeriön pääluokassa on vuosittain 5,9 mrd. euroa, josta vahingonkorvaukset ovat 40 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on 23,5 mrd. euroa v. 2024. Hyvinvointialueiden rahoituksen taso nousee v. 2024 edelliseen kehyspäätökseen verrattuna 0,9 mrd. euroa. Muutos johtuu vuoden 2023 indeksikorotuksen muutoksesta, vuoden 2024 indeksikorotuksesta sekä hyvinvointialueille vuoden 2023 talousarvion yhteydessä ja sen jälkeen annetuista uusista ja laajentuneista tehtävistä ja velvoitteista. Hyvinvointialueiden rahoituksessa on otettu huomioon sosiaaliturvamenojen ennustemallin (some) mukainen palvelutarpeen kasvu vuosina 2024—2027. Rahoitukseen sisältyy palvelutarpeen määräaikainen korotus 0,2 prosenttiyksiköllä koko kehyskaudelle. Lisäksi some-mallin mukainen palvelutarpeen kasvu huomioidaan täysimääräisesti v. 2024 ja 80-prosenttisesti vuosina 2025—2027. Kuntien peruspalvelujen valtionosuus on n. 2,8 mrd. euroa v. 2024.

Kevään 2023 kehyspäätökseen verrattuna valtionosuuksien taso nousee n. 94 milj. eurolla. Muutosta selittävät pääosin vuoden 2023 talousarvion yhteydessä sovitut kuntien uudet ja laajentuneet tehtävät ja velvoitteet sekä vuoden 2024 indeksikorotus n. 80 milj. euroa. Vuonna 2024 kunnille maksetaan verotulomenetysten korvauksia 855 milj. euroa, jossa on lisäystä n. 20 milj. euroa suhteessa edelliseen kehyspäätökseen. Lisäys johtuu vuoden 2023 talousarvion valmistelun yhteydessä päätetyistä uusista veroperustemuutoksista ja niihin liittyvistä korvauksista.

Suomen EU-jäsenmaksun ennakoidaan nousevan kehyskauden alun n. 2,6 mrd. eurosta yli 2,8 mrd. euroon v. 2027.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Positiivisen luottotietorekisterin ja tulorekisterin toimintaan ehdotetaan kehyskaudella yhteensä 82,6 milj. euron lisäystä toiminnan laajentumisen ja turvaamisen menoihin.

Eduskunta on hyväksynyt lain terveydenhuoltolain muuttamisesta hoitoon pääsyn nopeuttamiseksi ja ns. hoitotakuun tiukentamiseksi perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa. Aikaisemmin asiaan varatun 45 milj. euron lisäksi lain toimeenpanoon kohdennetaan 68,1 milj. euron lisärahoitus v. 2024, 82,8 milj. euron lisärahoitus v. 2025 ja 80,6 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2026 alkaen. Yhteensä tarkoitukseen on varattu 125,6 milj. euroa vuodessa vuodesta 2026 alkaen.

Hyvinvointialueiden rahoituksessa on myös huomioitu vuodesta 2024 alkaen hallituksen eduskunnalle antamat esitykset rahoituksen siirtymätasauksen muutoksesta 12,4 milj. euroa v. 2025, 37,2 milj. euroa v. 2026 ja 60,2 milj. euroa v. 2027 sekä yliopistosairaalalisän käyttöönotosta siirtymätasausvaikutus huomioiden (vuoden 2023 tasossa) 27,1 milj. euroa v. 2024, 56,4 milj. euroa v. 2025, 57,9 milj. euroa v. 2026 ja 70,0 milj. euroa v. 2027. Lisäksi rahoituksessa on huomioitu hallituksen esitykset laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta sekä laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista. Vammaispalvelulainsäädännön uudistuksen vaikutusta hyvinvointialueiden rahoitukseen ei ole vielä huomioitu kehysvuosille 2024—2027, koska ehdotukseen liittyvä vaikutusarviointi vaati täsmennystä.

Hyvinvointialueiden rahoituksen teknisiin korjauksiin ja kustannuspaineeseen, kuten mahdollisiin jälkikäteistarkistuksiin, on varauduttu ns. kehysvarauksella, joka ei ole käytettävissä muihin menoihin. Varaus on kauden loppua kohden nouseva (keskimäärin 350 milj. euroa / vuosi).

Hyvinvointialueiden rahoituksen ja kuntien peruspalvelujen valtionosuuden määrärahatasoissa ei vielä ole voitu huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvää kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella tehtävää tarkistusta. Kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen ja verotulojen osalta valmistuneen verotuksen mukaisten maksunpantujen verotulojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tilinpäätösarvioiden perusteella tehtävä arvio tarkistuksesta valmistuu maaliskuussa ja sisällytetään tuolloin julkisen talouden suunnitelmaan. Kuntien vuoden 2022

toteutumatiетоjen pohjalta tehtäviin korjauseriin on varauduttu alustavasti ns. kehysvarauksella, joka on n. 730 milj. euroa v. 2024, 250 milj. euroa v. 2025, 550 milj. euroa v. 2026 ja 550 milj. euroa v. 2027.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden tasossa on vuodesta 2025 alkaen otettu huomioon hallituksen eduskunnalle antama esitys työ- ja elinkeinopalveluiden uudistamisesta (HE 207/2022 vp). Uudistuksessa työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu siirretään kunnille ja kuntien vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta lisätään. Tähän liittyen siirretään työttömyysturvan rahoituksesta ja työllisyyspalveluiden järjestämisen määrärahoja peruspalvelujen valtionosuuteen. Peruspalvelujen valtionosuus kasvaa TE-uudistuksesta johtuen lähes 1 mrd. eurolla yhteensä 3,7 mrd. euroon v. 2025.

Peruspalvelujen kehittämistä jatketaan edelleen v. 2024. Vuoden 2023 talousarvioon sisältyvien linjausten mukaisesti B1-kielen opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla vuosiluokilla 7–9. Muutos tulisi voimaan 1.8.2024 alkaen. Valtionosuutta lisätään muutoksen johdosta n. 4 milj. euroa v. 2024 ja 10 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen. Valtionosuuden tasossa on otettu huomioon myös sitouttavaan kouluyhteisötyöhön liittyvä perusopetuslain muutos, jonka johdosta valtionosuutta lisätään 8 milj. eurolla vuodesta 2024 alkaen. Lisäksi valtionosuuden tasossa on huomioitu juomavesidirektiivin toimeenpanon sekä varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien toteutuksen vaatima rahoitus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella n. 7,6—7,7 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa pääluokan määrärahoista n. 300 milj. euroa kohdistuu hallintoon, n. 750 milj. euroa varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, n. 1,3 mrd. euroa toisen asteen koulutukseen, n. 3,6 mrd. euroa korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, n. 800 milj. euroa opintotukeen, n. 600 milj. euroa taiteeseen ja kulttuuriin, n. 150 milj. euroa liikuntatoimeen sekä n. 75 milj. nuorisotyöhön.

Rahapelituotoilla rahoitettavien toimintojen menot siirretään budjettirahoitteisiksi yleiskatteellisiksi menoksi vuodesta 2024 lukien. Sitä koskevat muutokset opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momenttirakenteeseen sisältyvät julkisen talouden suunnitelmaan.

Varhaiskasvatuksen tuen malliin osoitetaan vuosittain 15 milj. euroa pysyvää rahoitusta. Sitouttavan kouluyhteisötyön toimintamalli vakinaistetaan 1.8.2023 alkaen ja toimintamalliin osoitetaan rahoitusta 8 milj. euroa.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoon varataan 129 milj. euroa vuodesta 2024 lukien. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista jatketaan.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun osoitetaan 5 milj. euroa v. 2024. Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen varataan 16,5 milj. euroa v. 2024.

Suomen kestävä kasvun ohjelman mukaista rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta kohdennetaan vuosina 2024—2026 Suomen Akatemian tutkimusvaltuuteen paikallisten ja kansallisten infrastruktuurien toteuttamiseen, vihreää siirtymää tukevaan TKI-toimintaan sekä avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen. Lisäksi rahoitusta kohdistetaan jatkuvan oppimisen uudistamiseen, jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman toteuttamiseen sekä kulttuuri- ja taidealojen rakennetukena palvelujen tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen. Kehyskaudella jatketaan myös liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanoa.

Ukrainasta pakenevien auttamiseen kohdistuviin menoihin liittyy suurta epävarmuutta. Määrärahararve on riippuvainen mm. tulijoiden lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan. Ukrainasta saapuvien auttamiseksi varataan perusopetuksen valmistavaan opetukseen 48 milj. euroa vuodelle 2024. Suomen ja ruotsin kielten koulutukseen varataan vuosittain 2,5 milj. euroa sekä kotoutumiskoulutukseen 4 milj. euroa vuodelle 2024 ja 3 milj. euroa vuodelle 2025. Ukrainasta tulevien lasten osalta lapsille ei synny automaattisesti subjektiivista oikeutta saada varhaiskasvatusta Suomessa.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sen hallinnonalan virastojen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja sivistyshallinnon vaikuttavuuden vahvistamiseksi ministeriö käynnistää konsernihankkeen esitysten toimeenpanon. Hallinnonalan hallintomenojen sopeuttaminen kohti tulevaa määrärahasoa edellyttää myös hallinnonalan virastorakenteen uudistamista.

Perusopetuksen kieliohjelmaan lisätään 1 vuosiviikkotunti B1-kieltä 1.8.2024 alkaen ja sitä vastaavasti kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin varataan 4,1 milj. euroa vuodelle 2024 ja 9,9 milj. euroa vuodesta 2025 eteenpäin. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa opetussuunnitelmien laatimiseksi 1 milj. euron määrärahan vuodelle 2024.

Varastokirjaston uudisrakennuksen käyttöönottoon liittyen on varauduttu 1,3 milj. euron kertaluonteiseen lisärahoitukseen vuodelle 2025.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 2,6 mrd. euroa vuosittain.

Maaseudun kehittämisen määrärahoilla rahoitettavien toimenpiteiden tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Maaseudun kehittämisen määrärahaso kehyskaudella on keskimäärin n. 454 milj. euroa vuodessa.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahoihin huolehditaan kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuudesta, parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestäväää ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Maa- ja elintarviketalouden määrärahaso kehyskaudella on keskimäärin n. 1 756 milj. euroa vuodessa.

Pääosa maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden määrärahoista liittyy vuoden 2023 alusta käyttöön otettuun Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon. CAP-suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Kehyspäätöksessä EU:n ja kansalliset määrärahat on kohdennettu lukujen 10 ja 20 tukimomenteille CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman ja maksatusten arvioitua etenemistä vastaavasti.

Erikoiseläinlääkärikoulutuksen ohjaukseen osoitetaan 0,5 milj. euron vuotuinen lisäys.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 3,4 mrd. euroa vuodessa. Määrärahasta osoitetaan 19 % hallintoon, 56 % liikenne- ja viestintäverkkoihin ja 25 % liikenteen ja viestinnän palveluihin.

Väylänpidossa painotetaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimia toimia sekä korjausvelan kasvun pysäyttämistä ja sen vähentämistä. Liikenneverkon ylläpitoa ja kehittämistä tehostetaan mm. tiedon paremmalla hyödyntämisellä, uusien liikenneverkon kuntoa kartoittavien menetelmien hyödyntämisellä ja tietomallintamisen täysimääräisellä käyttöönotolla. Liikenneverkon suunnittelua kehitetään Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti ottamalla huomioon digitalisaation ja automatisaation vaikutukset tulevaisuuden liikennejärjestelmään ja liikennemääriin.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala palvelee yhteiskuntaa mahdollistamalla uusien digitaalisten palvelujen toimintaympäristön. Liikenteen ja viestinnän digitaalisille palveluille luodaan toimiva markkinaympäristö siten, että syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä sekä lisää monipuolisempia palveluja. Uudet palvelut ja ansaintalogiikat, liikenteen automatisoituminen sekä muuttuvat asiakastarpeet edellyttävät uudenlaisia joustavia verkkoratkaisuja.

Perusväylänpitoon osoitetaan vuositasolla 1,285 mrd. euroa.

Siirto valtion TV- ja radiorahastoon on kehyskaudella 590,8 milj. euroa vuodessa.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Ministeriön toimintamenoihin on huomioitu siirtona Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenoista 2,5 milj. euroa v. 2024. Ilmatieteen laitoksen toimintamenoissa on huomioitu kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen noususta aiheutuva vuosittainen määrärahalisäys 1,4 milj. euroa.

Kehyskauden liikenneverkon investointeihin käytettävien määrärahojen taso (momentit 31.10.77, 31.10.78 ja 31.10.79) on mitoitettu kaiken kaikkiaan 522 milj. euroon vuosittain, joka vastaa v. 2012—2023 myönnettyjen määrärahojen keskiarvotasoa. Kehyksessä syntyy tällöin liikkumatilaa vielä nimeämättömille hankkeille 131 milj. euroa v. 2024, 242 milj. euroa v. 2025, 321 milj. euroa v. 2026 ja 402 milj. euroa v. 2027.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan määrärahojen kokonaistaso on 4,3 mrd. euroa v. 2024 laskien kehyskaudella 2,3 mrd. euroon v. 2027. Muutos johtuu pääosin elpymis- ja palautumisohjelman rahoituksen päättymisestä. Kehyskauden lopussa hallinnon määrärahojen osuus koko pääluokasta on 27 %, uudistumisen ja vähähiilisuuden 33 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 18 %, yritysten erityisrahoituksen 7 % ja kotouttamisen 15 %.

Hallinnon määrärahat laskevat kehyskaudella 932 milj. eurosta 624 milj. euroon. Uudistumisen ja vähähiilisuuden määrärahat ovat 1 584 milj. euroa v. 2024 ja laskevat 752 milj. euroon v. 2027. Määrärahatarvetta vähentää elpymis- ja palautumisohjelman päättymisen lisäksi mm. energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen päättymisen v. 2026 sekä uusiutuvan energian tuotantotuen väheneminen tuulivoimakapasiteetin poistuessa tuen piiristä. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen vuosittainen valtuus on 379 milj. euroa. Energiatuen valtuus on 28,1 milj. euroa vuosittain kehyskaudella. Uusiutuvan energian tuotantotuen arviomäärärahan taso on 309

milj. euroa v. 2024 alentuen 146 milj. eurolla kehyskauden aikana aiheutuen tuulivoiman poistuvasta kapasiteetista.

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahat alenevat 1015 milj. eurosta 403 milj. euroon, mikä johtuu mm. työvoimapalvelu-uudistuksesta. Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirretään 1.1.2025 alkaen työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu muodostaa kunnille uuden valtiosuustehtävän, johon kunnille osoitetaan täysimääräinen rahoitus. Ministeriön pääluokasta siirretään rahoitusta kuntien peruspalvelujen valtiosuuteen vuodesta 2025 lähtien yhteensä n. 480 milj. euroa. Lisäksi uudistus aiheuttaa momenttien välisiä määrärahasiirtoja. TE-palvelu-uudistuksen muutoskustannuksiin osoitetaan lisäystä noin 14 milj. euroa v. 2024 ja jatkovuosina n. 2,5 milj. euroa. Lisäksi EU:n rakennerahasto-ohjelmien vuotuinen rahoitus alenee kehyskaudella asteittain 648 milj. eurosta v. 2024 337 milj. euroon v. 2027 oikeudenmukaisen siirtymän rahaston rahoituksen vähentyessä.

Yritysten erityisrahoituksen määrärahat ovat 187 milj. euroa v. 2024 ja 172 milj. euroa v. 2027. Ne koostuvat lähinnä vientiluottojen korkotuista ja suojausmenoista sekä Finnvera Oyj:n tappiokorvauksista. Finnveran tappiokorvaukset on vuosittain keskimäärin 66 milj. euroa.

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämisen määrärahat ovat keskimäärin 680 milj. euroa vuodessa v. 2024—2026. Kehyskauden lopussa v. 2027 määrärahat ovat 342 milj. euroa. Vuosien 2024—2026 määrärahataso on keskimäärin 477 milj. euroa korkeampi kuin edellisessä kehyspäätöksessä. Määrärahatarvetta kasvattaa tilapäistä suojelua saavien henkilöiden siirtyminen 1.3.2023 lukien kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin. Arvioituun määrärahatarpeeseen liittyy merkittävää epävarmuutta, sillä sen taustalla on paitsi oletus tilapäistä suojelua hakevien henkilöiden lukumäärästä, niin myös oletus siitä, kuinka moni heistä hakee kotikuntaa sen tullessa mahdolliseksi pääsääntöisesti vuoden mittaisen Suomessa oleskelun jälkeen. Vuonna 2022 Suomessa jätettiin 47 302 tilapäisen suojelun hakemusta ja vuoden 2023 hakemusmääräksi on oletettu 30 000. Arviota hakemusmäärästä päivitetään vielä julkisen talouden suunnitelman valmistelun aikana. Lisäksi on oletettu, että 2/3 henkilöistä hakee kotikuntaa. Kotoutumiskorvauksia kasvattaa myös vuoden 2023 pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön, jonka vaikutus on vuosittain 1,1—2,2 milj. euroa.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

ELY-keskusten toimintamenoja lisätään pysyvästi vuodesta 2024 lähtien 0,225 milj. euroa valkoposkikihanhia koskevien poikkeuslupien käsittelystä johtuen.

Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenoja lisätään 2,9 milj. euroa v. 2024, 4,2 milj. euroa v. 2025 ja 0,5 milj. euroa v. 2026. Lisäyksestä 0,59 milj. euroa aiheutuu henkilötunnusuudistuksen tietojärjestelmämuutoksista, 2,0 milj. euroa säätiörekisterijärjestelmän uudistamisesta ja 5,0 milj. euroa tietopalvelujärjestelmä Virren uudistamisesta.

Energiaviraston toimintamenoja lisätään 0,92 milj. euroa v. 2024 ja 2025 ja pysyvästi 0,32 milj. euroa vuodesta 2026 lähtien. Lisäysten taustalla on muuttunut EU-säännöstely koskien uusiutuvan energian REDIII -direktiivia, energiatehokkuusdirektiivin ehdotuksia ja päästökauppadirektiivin uudistusta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa 16 mrd. euroa ja se laskee kehyskauden lopussa n. 15,6 mrd. euroon. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso nousee n. 400 milj. euroa kehyskauden alussa ja 182 milj. euroa kehyskauden lopussa. Määrärahatasoon

vaikuttavat suhdanneluonteiset tekijät, eduskunnan päätöseräiset muutokset sekä pääosin v. 2023 voimaan tulleiden kehittämistoimenpiteiden vaikutukset kehyskaudelle.

Pääluokan määrärahoista vajaa 98 % on siirtomenoja ja runsas 2 % kulutusmenoja, joista pääosa on hallinnonalan virastojen toimintamenoja. Arviomäärärahojen osuus on n. 93 %.

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille vuodesta 2025 alkaen. Ehdotuksen mukaisesti kunnan rahoitusvastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenisi koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa 100 työttömyysetuuspäivästä lukien ja kasvaisi työttömyyden pitkittyessä. Työttömyysturvassa on huomioitu uudistuksen mukaisena siirtona kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille yhteensä 439 milj. euroa v. 2025, 437 milj. euroa v. 2026 ja 437 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien.

Vuonna 2023 voimaan tulleiden kuntoutusrahaetuksien sekä osasairauspäivärahan uudistusten vaikutuksina on huomioitu sairausvakuutuksen valtion kuluissa 2,7 milj. euron tasokorotus.

Biologisten lääkkeiden määräämiseen liittyvän ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseen varataan Kelalle vuosittain 1 milj. euroa.

Hoivahenkilöstön sitovaa henkilöstömitoitusta (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä rahoitetaan sairausvakuutuksesta useilla eri säästöillä, joiden kokonaissumma on 49 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen.

Kansalliseen lapsistrategia -toimintoon osoitetaan vuosittain 500 000 euroa.

Valtion korvauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen on huomioitu AMK-tutkintoihin kuuluvasta harjoittelusta maksettaviin korvauksiin vuosittain 12 milj. euroa.

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen osoitetaan 406 milj. euroa vuosille 2024—2026, joka sisältää vuosittain 23,3 milj. euroa Raha-automaattiyhdistykseltä siirtyneiden ns. jakamattomien voittovarojen purkua. Vuodelle 2027 ehdotetaan 383 milj. euroa. Vuodesta 2024 lähtien Veikkaus Oy:n voittovaratilitykset ohjataan yhteiselle valtiotasoiselle momentille.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Rokotemenoissa on huomioitu tasokorotusta, josta 4 milj. euroa vuositasolla aiheutuu kausi-influenssarokotteiden annoshinnan noususta ja yhteensä 3,8 milj. euroa kehyskaudella pneumokokkrokotuksen laajennuksen toteuttamisesta riskiryhmissä 1 ja 2.

Finnhems Oy:lle osoitetaan inflaation aiheuttamasta kustannusten noususta johtuen kehyskaudella n. 1,7 milj. euroa vuosittain.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintalainsäädännön kokonaisuudistuksen toimeenpanoon osoitetaan kehyskaudella yhteensä 10,3 milj. euroa (Kanta-palvelut). Lisäksi uudistuksen vuoksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle osoitetaan kehyskaudella lisärahoitusta yhteensä 9,8 milj. euroa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi osoitetaan muuta lisärahoitusta lisäksi yhteensä 10 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Ympäristöministeriön pääluokan budjettitalouden määrärahojen kokonaistaso on 225 milj. euroa v. 2024 ja 242 milj. euroa kehyskauden lopussa v. 2027. Kehyskauden lopussa hallinnonalan määrärahoista 51 % kohdistuu ympäristön- ja luonnonsuojelumenoihin, 19 % asumiseen ja rakentamiseen liittyviin menoihin ja 19 % toimintamenoihin. Ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluu valtion budjettitalouden määrärahojen ohella Valtion asuntorahasto ja Öljysuojarahasto, jotka ovat talousarvion ulkopuolisia rahastoja. Edellä mainitut rahastot eivät sisälly prosenttiosuuksiin. Öljysuojarahaston toiminta loppuu v. 2024 ja talousarvion ulkopuolinen Ympäristövahinkorahasto aloittaa toimintansa v. 2025.

Luonnonsuojelun määrärahoja suunnataan etenkin METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutukseen sekä EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin. Laajasti tarkasteltuna luonnonsuojelun määrärahojen arvioidaan ympäristöministeriön hallinnonalalla olevan n. 90—91 milj. euroa vuodessa kehyskauden aikana. Itämeren ja vesien suojelussa jatketaan vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpanoa ja vesiensuojeluun suunnataan 11,4 milj. euroa vuodessa kehyskaudella.

Ympäristövahinkojen ehkäisemiseen ja jälkihoitoon suunnataan kehyskaudella vuosittain 1,8—2,4 milj. euroa vuosittain, josta Hituran kaivoksen ympäristövahinkojen ehkäisemiseen käytetään n. 1,6 milj. euroa vuodessa. Erilaisiin ympäristömenoihin, kuten ympäristötutkimukseen, ympäristön kunnostamiseen, ympäristötehtävien ja kiertotalouden kehittämiseen, käytetään 5,8 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Ilmastopaneelin toimintaan ja ilmastohankkeisiin ohjataan vuosittain n. 1,3 milj. euroa.

Suomen ympäristökeskuksen toimintaan suunnataan 27—29 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Ympäristöministeriön toimialan järjestöavustuksiin osoitetaan kehyskaudella avustuksia 2,1 milj. euroa vuodessa ja kansainvälisen yhteistyön menoihin 2,2 milj. euroa vuodessa.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenoihin kohdennetaan 5,9 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Korjausavustuksiin varataan määrärahoja 12—15 milj. euroa vuodessa. Rakennusperinnön hoitoavustuksiin on käytettävissä 1,7 milj. euroa vuodessa kehyskaudella.

Valtion asuntorahastosta myönnetään kehyskaudella erilaisia asuntorakentamisen tukia. Korkotukilainojen hyväksymisvaltuudesta ja erilaisten takausten enimmäismäärästä päätetään talousarvioesityksen yhteydessä. Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksiin liittyviin kunnallistekniikka-avustuksiin ja käynnistysavustuksiin ei sisälly rahoitusta kehyskaudelle. Erityisryhmien investointiavustuksilla tuetaan heikoimpien ryhmien asuntotarjonnan parantamista 90 milj. eurolla vuodessa. Taloudellisissa vaikeuksissa oleville taloyhtiöille voidaan myöntää avustuksia vuosittain 2,6 milj. eurolla. Purkuakordi- ja rajoitusakordivaltuus on yhteensä 8 milj. euroa vuodessa ja purkuavustusvaltuus 5 milj. euroa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämistoimintaan suunnataan 0,7 milj. euroa vuosittain.

Hallinnonalan määrärahoja kehyskauden aikana kasvattaa erityisesti InvestEU-lainatakausohjelmaan liittyvä kansallinen rahoitusosuus, johon osallistutaan yhteensä 46,5 milj. eurolla vuosien 2025—2027 aikana.

Ilmastolain toteuttamiseen kohdennetaan yhteensä n. 2,8 milj. euroa vuodessa. Asumisneuvonnan kehittämiseen suunnataan 4,3 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Kuntien ja maakuntien liittojen alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon suunnataan siirtymäkauden ajan rahoitusta 4 milj. euroa vuodessa v. 2024—2026.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Vuonna 2025 toimintansa aloittavaan Ympäristövahinkorahastoon suunnataan öljyntorjunnan kalustoinvestointeihin rahoitusta 3 milj. euroa vuodessa vuodesta 2025 lähtien. Toissijaisten ympäristövastuiden siirtyminen talousarvion ulkopuolisesta rahastosta rahoitettavaksi säästää valtion talousarviosta vuosittain 0,5 milj. euroa.

Ympäristötiedon tiedonhallinnan kehittämiskokonaisuuteen käytetään yhteensä 4,25 milj. euroa lisärahoitusta vuosien 2024—2026 aikana. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien tietojärjestelmäkokonaisuuteen käytetään tuottavuusrahoitusta kehyskauden aikana yhteensä n. 6,6 milj. euroa. Lisäksi ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehitetään tuottavuusrahoituksella, jonka määrä on yhteensä n. 3,1 milj. euroa vuosien 2024—2026 aikana.

5.4. Budjettitalouden tulot

Vuonna 2024 budjettitalouden tulojen arvioidaan olevan 76 mrd. euroa. Verotulojen osuus budjettitalouden varsinaisista tuloista nousee 90 prosenttiin kehyskauden lopulla, jolloin verotulojen arvioidaan olevan 73,8 mrd. euroa. Verotuloennuste perustuu valtiovarainministeriön joulukuun ennusteen mukaiseen keskipitkän aikavälin arvioon kokonaistaloudellisesta kehityksestä.

Veroperustemuutokset

Verotuloarvioissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt veromuutokset. Hallitus on tehnyt myös hallitusohjelman ulkopuolisia veroperustemuutoksia, joista eräät määräaikaiset päättyvät kehyskaudella. Lisäksi kehyskauden ennusteisiin sisältyy teknisenä oletuksena ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus.

Uusina veroperustemuutoksina julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät v. 2024 voimaan tuleva kaivosvero, josta verotuottoa kertyisi ensimmäistä kertaa v. 2025, sekä sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero, joka olisi voimassa vain v. 2023, ja josta verotuotot kertyisivät v. 2024. Vuonna 2027 tulee myös voimaan jäteveron veropohjan laajennus.

Alla olevassa taulukossa esitetään arvio keskeisten veroperustemuutosten vaikutuksesta valtion verotuloihin vuositasolla. Perustemuutosten vaikutukset kunkin vuoden kassaperusteiseen verokertymään riippuvat muutosten voimaantulon tarkasta ajoituksesta ja kertymäviiveen suuruudesta. Veroperustemuutosten vaikutus valtion tulojen kassakertymään muodostuu voimaantulovuotena siten vuositason arviota pienemmäksi. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille.

Taulukko 7. Keskeisten veroperustemuutosten ja maksujärjestelyhuojennuksen vaikutus valtion verotuottoon vuositasolla, milj. euroa

	2024	2025	2026	2027
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-546	-546	-546	-546
Ns. solidaarisuusveron poistuminen	-90			
Kotitalousvähennyksen määräaikainen korotus	-7	-7	-7	-7
Irtaimen käyttöomaisuuden korotettujen poistojen (2020—2025) päättyminen			250	
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ylimääräisen lisävähennyksen soveltamisen alkaminen	-24			
Arpajaisveron alennuksen päättyminen	73			
Kaivosvero	10			

	2024	2025	2026	2027
Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero	400			

Verotulojen kehitys 2024—2027

Ansio- ja pääomatuloveron veropohjan arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 3,2 % vuodessa, hidastuen kehyskauden loppua kohden. Palkkatulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin 3,3 % ja eläketulojen keskimäärin 3,5 %. Pääomatulojen arvioidaan kasvavan 2,7 % kehyskaudella. Yleistä epävarmuutta ennusteisiin tuovat Ukrainassa käytävä sota, inflaatio sekä korkojen nousu. Epävarmuutta liittyy myös lähdeveron tuottoon ja kertymäaikatauluun. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti määräaikaisen ns. solidaarisuusveron voimassaolo lakkaa v. 2024. Koneiden ja laitteiden kaksinkertaisen poisto-oikeuden päättyminen v. 2026 kasvattaa hieman ansio- ja pääomatuloveron tuottoa. Vuosien 2024—2027 verotuottoarvioihin sisältyy teknisenä oletuksena ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus. Valtion ansiotuloveron tuotto kasvoi merkittävästi v. 2023 sote-uudistuksen seurauksena, kun kuntien verotuloja siirrettiin valtiolle.

Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioidaan kasvavan v. 2024—2027 keskimäärin noin 5,4 % vuodessa. Yhteisöveron tuottoennuste pohjautuu kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämäennusteen kehitykseen. Yhteisöveron tuottoa nostaa kehyskaudella lisäksi mm. koneiden ja laitteiden kaksinkertaisen poisto-oikeuden päättyminen v. 2026. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ylimääräistä lisävähennystä aletaan soveltaa vuodesta 2024. Konsernien globaalia minimiverotasa koskevan direktiiviehdotuksen mukaisten säännösten arvioidaan kasvattavan verotuloja jonkin verran kehyskaudella. Vaikutuksen suuruudesta ei vielä ole arviota.

Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan v. 2024—2027 keskimäärin 3,4 %. Arvonlisäveron tuoton kasvuennuste perustuu pääosin kotitalouksien kulutusmenojen kehitykseen. Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella veropohjan mukaisesti.

Valmisteverojen tuoton arvioidaan kokonaisuudessaan laskevan vuosina 2024—2027 keskimäärin 2,8 % vuodessa. Laskua selittää erityisesti energiaverotuottojen pieneneminen, joka on keskimäärin 4,9 % vuodessa. Valmisteverotuottoja alentaa verollisen kulutuksen väheneminen sekä energiaverotuksen osalta myös esimerkiksi kevyemmin verotettujen biopolttoaineiden osuuden kasvaminen.

Autoveron tuoton arvioidaan alenevan keskimäärin 15,8 % vuodessa. Autoveron tuoton alenemiseen vaikuttaa ennen kaikkea sähköautojen myyntiosuuden odotettu kasvu kehyskaudella. Autoveron määrä riippuu ajoneuvon yleisestä vähittäismyyn- ja hiilidioksidipäästöarvosta, jolloin vähäpäästöisten autojen myyntiosuuden kasvu pienentää keskimääräistä autoveroa.

Ajoneuvoveroon sisältyy hiilidioksidipäästöjen perusteella kannettava perusvero sekä käyttövoimaveron, jota kannetaan muilta kuin bensiinikäyttöisiltä henkilö- ja pakettiautoilta sekä kuorma-autoilta. Ajoneuvoveron tuoton arvioidaan alenevan keskimäärin 3,3 % vuodessa johtuen pitkälti autokannan keskimääräisen hiilidioksidipäästöarvon laskusta.

Arpajaisveroa kertyy pääasiassa yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista. Vuosina 2021—2023 voimassa olleen tilapäisen arpajaisverokannan alentamisen päättyessä arpajaisveron tuoton ennustetaan kasvavan noin 70 milj. euroa v. 2024 ja tuoton ennustetaan vastedes olevan 140—150 milj. euroa vuodessa.

Muut budjettitalouden tulot

Valtion saamien sekalaisen tulojen suurin yksittäinen erä on eläkemenojen rahoittamiseksi valtion eläkerahastosta tehtävät siirrot. Kehyskauden aikana siirrolla rahoitettava osuus eläkemenoista nousee 40 prosentista v. 2023 44 prosenttiin v. 2027 rahastolle asetetun rahastointitavoitteen täytyttyä. Sekalaisiin tuloihin sisältyy EU:lta saatavat tulot. EU:n elpymisvälineestä oletetaan kertyvän tuloa v. 2024—2026 keskimäärin 0,3 mrd. euroa vuodessa, mikä on noin 0,1 mrd. euroa vähemmän kuin edellisessä kehyspäätöksessä arvioitiin johtuen Suomen ennakoitua paremmasta talouskehityksestä.

Kokonaisuudessaan valtion sekalaiset tulot ovat vuosina 2024—2026 keskimäärin 5,8 mrd. euroa, mikä on 0,6 mrd. euroa vähemmän kuin edellisessä kehyspäätöksessä. Keskeisenä tekijänä tälle on, että aiemmasta poiketen rahapelitoiminnan tuotot on siirretty omalle momentilleen osaksi omaisuustuloja eli osastoa 13, jonka tuloarvio on vastaavasti kasvanut. Rahapelitoiminnan tuotot ovat arviolta 0,7 mrd. euroa vuosittain kehyskaudella.

Vuoden 2023 osalta budjetoituihin omaisuustuloihin sisältyy osinkoja, pääomanpalautuksia ja omaisuuden myynnistä saatavia tuloja noin 1,6 mrd. euroa. Tästä osinkojen osuudeksi arvioidaan noin 1 mrd. euroa. Budjetoituihin omaisuustuloihin sisältyy omaisuuden myynnistä saatavia tuloja noin 0,6 mrd. euroa v. 2023. Omaisuuden myynnit liittyvät aiemmin toteutettujen ns. tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen. Myyntien toteutukseen vaikuttaa vallitseva markkinatilanne. Vuosina 2024—2027 osinkotulojen ennakoidaan olevan noin miljardi euroa vuodessa.

Taulukko 8. Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2023—2027, mrd. euroa

	2023 budjetoitu	2024	2025	2026	2027	2024—2027 keskim. vuosimuutos, %
Verotulot yhteensä	64,5	68,0	69,5	71,7	73,8	3,4
— ansio- ja pääomatuloverot	23,9	26,3	27,2	28,3	29,3	5,3
— yhteisövero	6	6,3	6,6	7	7,4	5,4
— arvonlisävero	22,2	22,9	23,6	24,5	25,4	3,4
— valmiste- ja osuusverot	7,4	7,1	6,9	6,8	6,6	-2,8
— muut verotulot	5	5,4	5,2	5,1	5,1	0,6
Sekalaiset tulot	6,6	5,8	5,8	5,9	5,6	-3,9
Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1	2,6
— Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6
Tulot yhteensä¹	73,1	76	77,5	79,8	81,7	2,8

¹⁾ Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

5.5. Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden arvioidaan olevan 10,7 mrd. euroa alijäämäinen v. 2024, mikä on lähellä vuodelle 2023 (ml. ensimmäinen lisätalousarvioesitys) budjetoitua alijäämää 10,4 mrd. euroa. Kehyskaudella alijäämä on suurimmillaan v. 2027, jolloin se on arviolta 11,8 mrd. euroa.

Vuosina 2024—2027 budjettitalouden alijäämä on keskimäärin 11,1 mrd. euroa, kun vuosittainen alijäämä edellisessä kehyspäätöksessä oli keskimäärin 7,2 mrd. euroa. Aiempaan kehyspäätökseen verrattuna vuosittainen alijäämä on huomattavasti suurempi siitä huolimatta, että tuloarviot ovat samanaikaisesti nousseet keskimäärin 1,4 mrd. euroa. Merkittävin yksittäinen tekijä menojen kasvun taustalla on yleisen korkotason nousu, kun rahapolitiikkaa on kiristetty inflaation hillitsemiseksi.

Yleisen korkotason muutokset välittyvät viiveellä velanhoitomeneihin, jotka ovat tarkastelujakson loppupuolella lähes 3 mrd. euroa suuremmat edelliseen kehyspäätökseen verrattuna. Korkomenot ovat olleet yhtä suuret viimeksi 2000-luvun alussa. Korkotasoa koskevien muutosten lisäksi kehyskauden aikana velanhoitomenoja kasvattaa alijäämän syveneminen ja sen myötä velanottotarpeen kasvu.

Valtionvelan määrän arvioidaan olevan vajaat 163 mrd. euroa v. 2024, mikä on n. 55½ % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan määrän arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 11,1 mrd. eurolla tai 6,6 prosentilla vuodessa. Vuonna 2027 valtionvelan arvioidaan olevan n. 196 mrd. euroa, mikä on n. 60 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Arviot päivittyvät maaliskuussa uuden valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen pohjalta. Valtiontalouden sekä koko julkisen talouden alijäämä- ja velkakehitystä tullaan tarkastelemaan kansantalouden tilinpidon näkökulmasta uusimpaan ennusteeseen pohjautuen maaliskuussa julkaistavassa julkisen talouden suunnitelmassa ja taloudellisessa katsauksessa.

Taulukko 9. Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2023—2027, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	TA+LTA E 2023	2024	2025	2026	2027
Budjettitalouden arvioidut tulot yhteensä ¹	73,0	76,0	77,5	79,8	81,7
Budjettitalouden arvioidut menot yhteensä, käyvin hinnoin ²	83,5	86,7	88,5	90,6	93,4
Arvio budjettitalouden tasapainosta	-10,4	-10,7	-11,0	-10,8	-11,8
Valtionvelka suhteessa BKT:hen, %	53½	55½	57	58½	60

¹⁾ Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

²⁾ Menot on muutettu käypähintaiseksi valtiovarainministeriön valtionmenojen hintaindeksiennusteella, joka antaa suuntaa antavan arvion hintakehityksestä kehyskaudella.